

บทที่ 3

แนวความคิดอิมามะฮ์ในทัศนะอะฮ์ลิซซุนนะฮ์

1. ความหมายและประวัติความเป็นมาของอะฮ์ลิซซุนนะฮ์

อะฮ์ลิซซุนนะฮ์เป็นกลุ่มชนที่อยู่ในแนวทางของท่านรซูล ﷺ ตั้งแต่ยุคของท่าน รซูล ﷺ ยุคของบรรดาเศาะหาบะฮ์ยุคของบรรดาตาบิอิน และตาบิอิต ตาบิอิน พวกเขาเป็นกลุ่มชนที่ประเสริฐที่สุดในหมู่มุสลิม ดังที่ท่านรซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

خير أمتي قرني ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم

ความว่า “ประชาชาติของฉันที่ดีที่สุด คือประชาชาติที่อยู่ในยุคของฉันและยุคต่อจากฉันอีก 2 ยุคอีก”¹

لا تزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق لا يضرهم من خذلهم حتى

يأتي أمر الله وهم كذلك

ความว่า “ยังคงมีอยู่พวกหนึ่งจากประชาชาติของฉันที่ชัดเจนอยู่บนสัจธรรม)ความจริง (บรรดาผู้ที่ไม่หวังดีไม่อาจทำอันตรายใดแก่พวกเขาได้ จนกระทั่งพระบัญชาของอัลลอฮ์จะทรงมีมา ขณะที่พวกเขาก็ยังมั่นคงอยู่เช่นนั้น”² อันนะวาฮี (1995 ค.ศ. :13/ 68) กล่าวว่า พระบัญชาของอัลลอฮ์ในที่นี้ คือวันสิ้นโลก

หลังจากยุคของตาบิอิต ตาบิอินเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน กลุ่มอะฮ์ลิซซุนนะฮ์เป็นกลุ่มชนที่ดำเนินรอยตามแบบฉบับของท่านรซูล ﷺ เนื่องจากในปัจจุบันมักจะมีกลุ่มต่างๆ ที่ออกมาอ้างว่ากลุ่มของตนเป็น อะฮ์ลิซซุนนะฮ์ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คำจำกัดความคำว่า “อะฮ์ลิซซุนนะฮ์” ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและทราบถึงประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายอะฮ์ลิซซุนนะฮ์ในเชิงภาษา

อะฮ์ลี (اهل) หมายถึง ผู้ที่ตาม อัสซุนนะฮ์ (السنة) มาจากคำว่า ซันนา (سن) อัสซุนนะฮ์ หมายถึงแนวทาง หรือ วิธีทาง

¹ บันทึกโดย อัลบุคอรี กิตาบ 52, บาบ 9, เล่ม 1, หน้า 527, หมายเลข 2651. มุสลิม กิตาบ 44, บาบ 52, เล่ม 4, หน้า 1962, หมายเลข 2532. อัลบานี ในซิลซิละฮ์อัศศอฮีหะฮ์, เล่ม 4, หน้า 455, หมายเลข 2532

² บันทึกโดย มุสลิม กิตาบ 33, บาบ 52, เล่ม 3, หน้า 1523, หมายเลข 1920

อัลญะฮะรี (1985 ค.ศ. : 2138) ได้กล่าวว่า อัซซุนนะฮฺ หมายถึง แนวทางและวิถีทาง ไม่ว่าจะ เป็นแนวทางที่ดีหรือแนวทางที่เลว แนวทางที่ถูกยกย่องหรือแนวทางที่น่ารังเกียจและคำว่า อัซซุนนะฮฺ หรือ อัซซุนัน จะให้ความหมายอันเดียวกัน คือ แนวทาง

อิบน์ ฟาริส (1991 ค.ศ. : 3 / 61) กล่าวว่า ซุนนะฮฺ หมายถึง แนวทางและวิถีทาง ซุนนะฮฺ รุซูลุลลอฮฺ หมายถึง วิถีชีวิตของท่านรซูล ﷺ และแนวทางที่ได้เดินอยู่บนเส้นทางของมัน

อิบน์ มัซฮูร (1996 ค.ศ. : 6 / 399) กล่าวว่า ซุนนะฮฺ หมายถึง แนวทางที่ดี หรือแนวทางที่เลว ดังปรากฏในหะดีษดังนี้

من سن في الاسلام سنة حسنة فله اجرها وأجر من عمل بها بعده من غير

أن ينقص من أجرهم شيئاً ومن سن في الاسلام سنة سيئة ... الحديث

“ผู้ใดที่วางแนวทางที่ดีในอิสลาม เขาจะได้ผลบุญของมันและผลบุญของผู้ที่ได้ปฏิบัติมันหลังจากเขา โดยมิได้ลดหย่อนแต่ประการใดและแนวทางที่ชั่วก็เช่นเดียวกัน...”¹

อะฮฺลิสซุนนะฮฺในเชิงภาษาจึงหมายถึง ผู้ที่ตามแนวทางที่ดีหรือแนวทางที่เลว ซึ่งเขาจะได้รับผลตอบแทนตามสิ่งที่เขาได้ปฏิบัติโดยไม่ขาดตกบกพร่อง

1.2 ความหมายอะฮฺลิสซุนนะฮฺในเชิงวิชาการ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “ซุนนะฮฺ” ในทางวิชาการ ตามสาขาวิชาและจุดมุ่งหมายของแต่ละกลุ่มนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มมุฮ์ตดิซีน² ให้ความหมายว่า ซุนนะฮฺ หมายถึง สิ่งที่สืบทอดจากท่านนบี ทั้งที่เป็น คำพูด การกระทำ การยอมรับ กริยามารยาท คุณสมบัตินี้ และชีวประวัติก่อนการถูกแต่งตั้งเป็นนบี หรือหลัง

จากนั้น (มุสต่อฟา อัสลิบาฮียฺ, 1985 ค.ศ. : 47¹)

กลุ่มอูคูลียีน² ให้ความหมายว่า ซุนนะฮฺ หมายถึง สิ่งที่ถ่ายทอดจากท่านนบีทั้งที่เป็น คำพูด การกระทำ และการยอมรับซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ปรากฏในอัลกุรอาน (มุสต่อฟา อัสลิบาฮียฺ, 1985 ค.ศ. : 47)

กลุ่มฟุคอฮฺฮาอ์³ ให้ความหมายว่า ซุนนะฮฺ หมายถึง สิ่งที่สืบทอดจากท่านรซูล ﷺ แต่ไม่ถือเป็นสิ่งที่วาญิบ (จำเป็น) หากไม่ปฏิบัติก็จะไม่ถูกตำหนิและไม่ได้รับโทษ ซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่า บิดอะฮฺ (อูตริ) (อัชเชากาเนีย, 1997 ค.ศ. : 1 / 119)

¹ บันทึกรโดย มุสลิม กิตาบ 12, บาบ 20, เล่ม 2 หน้า 705, หมายเลข 1017. อิบน์ มาญะฮฺ อัลมุกอตติมะฮฺ, บาบ 14, เล่ม 1, หน้า 80, หมายเลข 203, 207. อัลบานียฺ ในซิลซิละฮฺอัศศอฮียะฮฺ เล่ม 4, หน้า 455 - 456, หมายเลข 1839, 1840, 1841.

² ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหะดีษ

¹ ดูใน มุฮัมหมัด ลูกมาน อัซซะลาฟียฺ (1989 ค.ศ. : 12 - 13)

² ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักมูลฐานของกฎหมายอิสลาม

อิบนุ หัสมี⁴ (ม.ป.ป : 2/113) กล่าวว่า อะฮฺลุลซุนนะฮฺ เป็นกลุ่มที่เรียกตัวเองว่าเป็นกลุ่มอัล ฮักฎ(สัจธรรม) คือบรรดาเหล่าเศาะหาบะฮฺ(สาวก)และผู้ที่อยู่ในแนวทางของเศาะหาบะฮฺก็คือ กลุ่มตาบิอิน(กลุ่มที่ได้อยู่ร่วมกับ บรรดาเศาะหาบะฮฺแต่ไม่ได้พบท่านรซูล ﷺ กลุ่มนิกะหะดีษและกลุ่มที่ตามแนวทางนิกะหะดีษ นั่นคือกลุ่มฟุกอฮฺอาฮฺ และรุ่นถัดไปหลังจากนั้นจนถึงปัจจุบันนี้

อิบนุล ญาซีญ⁵ (1994 ค.ศ. : 17) กล่าวว่า อะฮฺลุลซุนนะฮฺคือผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางของท่านรซูล ﷺ และ บรรดาเศาะหาบะฮฺและจะไม่ปฏิบัติสิ่งที่เป็นบิดอะฮฺ ซึ่งสิ่งที่เป็นบิดอะฮฺจะปรากฏหลังจากยุคของท่านรซูล ﷺ และยุคของเศาะหาบะฮฺ

มะฮฺมูด ชุกรี อัลอาลูลชี (1373 ค.ศ. : 34) ได้ให้ความหมายคำว่าอะฮฺลุลซุนนะฮฺคือ ผู้ที่ตามแนวทางของ ท่านรซูล ﷺ และผู้ที่ต่อรับการเผยแพร่ของท่านรซูล ﷺ และบรรดาอิมาม พวกเขาเหล่านั้นคืออะฮฺลุลซุนนะฮฺ จากนิยามข้างต้นสรุปได้ว่าอะฮฺลุลซุนนะฮฺหมายถึงผู้ที่ตามแนวทางท่านรซูล ﷺ ละยึดมั่นในซุนนะฮฺ ซึ่ง ได้แก่บรรดาเศาะหาบะฮฺและผู้ที่อยู่ในแนวทางของเหล่าเศาะหาบะฮฺจนถึงวันกิยามะฮฺ(วันสิ้นโลก)

2. ประวัติความเป็นมาของอะฮฺลุลซุนนะฮฺ

ท่านรซูล ﷺ ทำการเผยแพร่ศาสนาอิสลามทั้งในเมืองมักกะฮฺ และมะดีนะฮฺ เป็นเวลา 23 ปี โดยมี บรรดาเศาะหาบะฮฺเป็นผู้ที่เจริญรอยตาม ซึ่งพวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ยึดมั่นต่อแบบอย่างของท่านรซูล ﷺ และได้ รวมตัวกันบนพื้นฐานนี้ พวกเขาจะไม่เบี่ยงเบนออกจากแนวทางไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้ อะกีดะฮฺ(หลักการ ศรัทธา) หรือเรื่องการปฏิบัติตามบทบัญญัติทางศาสนา ด้วยเหตุนี้เองบรรดาเศาะหาบะฮฺและผู้ดำเนินตามพวกเขา จวบจนปัจจุบันจึงถูกเรียกว่า อะฮฺลุลซุนนะฮฺ ซึ่งตรงข้ามกับ อะฮฺลุลบิดอะฮฺ (ผู้ที่ทำการอุตริ) กลุ่มอะฮฺลุลซุนนะฮฺ เป็นกลุ่มที่ท่านรซูล ﷺ ได้ให้สัญญาว่าจะรอดพ้นจากไฟนรก ดังที่ท่านรซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

تفرقت اليهود على إحدى وسبعين فرقة أو اثنتين وسبعين فرقة

والنصارى مثل ذلك ، وتفرق امتي على ثلاث وسبعين فرقة

³ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม

⁴ อะลี อิบนุ อะหฺมัด อิบนุ สะอีด อิบนุ หัสมี เรียกท่านว่า อิบนุ หัสมี อยู่สายมัซฮับอัชชอฮีรี เกิดที่เมืองกูฏบะฮฺ ในปี 384 ฮ.ศ. และเสียชีวิตที่เมืองอันดาลุส(สเปน) ในปี 456 ฮ.ศ. ซึ่งเป็นนักวิชาการที่เชี่ยวชาญหลายสาขา เช่น ฟิกฮฺ อูศูล วารณคดี และฮิลมุกาลาม เป็นต้น (อัลซิริกลี 1999 ค.ศ. : 6 / 264)

⁵ อับดุลรอฮฺมาน อิบนุ อะลี อิบนุ มุฮัมมัด อัลญาซีญ (508 – 597 ฮ.ศ.)มาจากตระกูลอัลกูรอซฮฺ เกิดและเสียชีวิตที่เมือง บัษดาด เป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาประวัติศาสตร์ อูศูลลุดดีนและหะดีษ (อัลซิริกลี, 1999 ค.ศ. : 3 / 321)

ความว่า “พวกยิวจะแบ่งพวกเป็น 71 หรือ 72 กลุ่มและพวกคริสเตียนก็เช่นเดียวกัน สำหรับประชาชาติของฉันจะแตกแยกเป็น 73 กลุ่ม”¹ บางสายรายงานได้รายงานเพิ่มจากตัวบทหะดีษข้างต้นว่า

تفترق أمتي على ثلاث وسبعين فرقة كلها في النار إلا واحدة

قالوا ومن هم يا رسول الله قال ما أنا عليه وأصحابي

“ประชาชาติของฉันจะแตกแยกออกเป็น 73 จำพวก ทั้งหมดนั้นลงนรกเว้นแต่พวกเดียว” เหล่าเศาะหาบะฮ์ได้ถามว่า “พวกนั้นคือใครเล่า โอ้ท่านรซูล” ท่านรซูล ﷺ ตอบว่า “ คือ)แนวทาง(ที่ฉันและบรรดาเศาะหาบะฮ์ของฉันดำรงอยู่”²

อิบนุ ตัยมียะฮ์¹ (1986 ค.ศ. : 4 / 482) กล่าวว่า สาเหตุที่ได้ชื่อว่าอะฮฺลิซซุนนะฮ์เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้นปฏิบัติตามแนวทางของท่านรซูล ﷺ และแนวทางอะฮฺลิซซุนนะฮ์เป็นแนวทางที่เก่าแก่และเป็นที่ยึดมั่นแพร่หลายเกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดกลุ่มอิมามอบูฮานีฟะฮ์ อิมามมาลิก อิมามชาฟีอี อิมามอะฮฺมัด ซึ่งอิมามดังกล่าวได้ยึดมั่นในแนวทางของบรรดาเศาะหาบะฮ์ที่ได้ปฏิบัติตามแนวทางของท่านรซูล ﷺ ละสิ่งที่เห็นพ้องของบรรดาเหล่าเศาะหาบะฮ์ได้ถือเป็นหลักฐานที่ถูกต้อง ผู้ใดที่ปฏิบัตินอกเหนือจากบรรดาท่านเหล่านั้นจะถือว่าเป็นพวกบิดอะฮ์

ที่มาของคำว่าอะฮฺลิซซุนนะฮ์

หลังจากการเสียชีวิตของอูษมาน อิบนุ อ์ฟฟาน رضي الله عنه ได้เกิดกลุ่มต่างๆ ในอิสลามนอกเหนือไปจากแบบอย่างของท่านรซูล ﷺ ด้วยเหตุนี้กลุ่มที่อยู่ในแนวทางของท่านรซูล ﷺ จึงได้เรียกตัวเองว่าอะฮฺลิซซุนนะฮ์เพราะพวกเขาพยายามที่จะรักษาไว้ซึ่งแบบฉบับของท่านรซูล ﷺ ละแบบอย่างของบรรดาเศาะหาบะฮ์

มุฮัมมัด อิบนุ อุสมาน. อัชชะฮะบีย (1993 ค.ศ. : 201) ได้กล่าวว่า สาเหตุที่ได้ชื่อว่าอะฮฺลิซซุนนะฮ์เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้นปฏิบัติตามแนวทางของท่านรซูล ﷺ คำว่าอะฮฺลิซซุนนะฮ์รู้จักแพร่หลายในยุคแรกหลังเกิดฟิถนะฮ์(ความระส่ำระสาย) ซึ่งช่วงระยะเวลาของการเกิดฟิถนะฮ์ เริ่มตั้งแต่การที่อูษมาน อิบนุ อ์ฟฟาน رضي الله عنه ถูกลอบสังหารในปีฮิจเราะฮ์ศักราช 35 (อัญญาอะบะรียะฮ์, 1987 ค.ศ. : 4 / 375) โดยการถูกใส่ร้ายจากอับดุลลอฮ์ อิบนุ

¹ บันทึกโดย อัลติรมิซีย กิตาบ 41, บาบ 18, เล่ม 4, หน้า 291, หมายเลข 2649, 2565 ได้วิจารณ์ว่าหะดีษหะซัน ศอหีหะฮ์ . อบูดาวูด กิตาบ 34, บาบ 1, เล่ม 5, หน้า 4, หมายเลข 4596, 4597. อิบนุ มาญะฮ์ กิตาบ 16, บาบ 17 เล่ม 2, หน้า 492, หมายเลข 3991, 3992, 3993. อัลบานีย ในซิลซิละฮ์อัศศอหีหะฮ์ เล่ม 3, หน้า 480, หมายเลข 1492. เป็นหะดีษหะซัน

² บันทึกโดยอัลติรมิซีย กิตาบ 41, บาบ 18, เล่ม 4, หน้า 292, หมายเลข 2650.

¹ อะฮฺมัด อิบนุ อับดุลฮาลิม รู้จักในนามว่า อิบนุ ตัยมียะฮ์ เกิดที่เมืองหัยรอน ดามัสกัส ในปี 661 ฮ.ศ. เสียชีวิตในปี 728 ฮ.ศ. เป็นผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาวิชาเช่น อะกีดะฮ์ หะดีษ เป็นต้น (อัลซิริกลี 1999 ค.ศ. : 1 / 144)

ซาบะ ได้เกิดกลุ่มต่างๆ เช่นกลุ่มคอวาริซญ์ และกลุ่มรอฟีฎาะฮ์² เกิดการทรยศหักหลังซึ่งกันและกัน ซึ่งต่างก็มีจุดยืนของตัวเอง เหตุการณ์นี้ได้ยืดเยื้อจนถึงปลายยุคเศาะหาบะฮ์ได้เกิดกลุ่มมุรฎิยะฮ์³ และเกาะดารียะฮ์⁴ และในยุคของตาบิอีนก็ได้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นอีกจนเกิดกลุ่มต่างๆ เพิ่มขึ้นเช่น กลุ่มญะฮุมิยะฮ์⁵ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันได้เกิดกรณีการแอบอ้างสายรายงานหะดีษ เนื่องจากแต่ละกลุ่มนั้นก็อ้างหะดีษจากสายรายงานของตัวเองโดยไม่เชื่อสายรายงานหะดีษอื่น อิบน์ ซิรีน ได้กล่าวว่า หลังจากเกิดกลุ่มต่างๆ มากมายผู้คนเริ่มได้ถามถึงผู้รายงานหะดีษว่าเป็นคนกลุ่มใด หากว่าเป็นกลุ่มอะฮฺลิซซุนนะฮ์ก็รับ แต่ถ้าหากเป็นกลุ่มอื่นก็จะไม่รับหะดีษดังกล่าว¹

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น คำว่า “อะฮฺลิซซุนนะฮ์” ได้เกิดขึ้นเนื่องจากเกิดกลุ่มต่างๆ หลังจาก อุษมาน อิบน์ อ์ฟฟาน رضي الله عنه ได้ถูกลอบสังหารในปีฮิจเราะฮ์ศักราช 35 และมีการแอบอ้างสายรายงานหะดีษจากกลุ่มของตัวเอง ด้วยเหตุนี้กลุ่มอะฮฺลิซซุนนะฮ์จึงต้องการรักษาแบบอย่างของท่าน رسول الله ละของเศาะหาบะฮ์โดยที่จะไม่ออกนอกเหนือไปจากเดิมไม่ว่ากรณีใดก็ตามและจะระมัดระวังในสิ่งที่เป็นบิตอะฮฺ

3. แนวความคิดเกี่ยวกับอิมามะฮ์

อิมามะฮ์เป็นตำแหน่งผู้นำที่สืบทอดภารกิจของท่านรซูล ﷺ ในการปกครอง การเผยแผ่ศาสนาแก่มวลมนุษยชาติ รวมทั้งปกป้องรักษาหลักคำสอนของอิสลามซึ่งในทัศนะของอะฮฺลิซซุนนะฮ์ มีแนวความคิดเกี่ยวกับอิมามะฮ์ในรายละเอียดดังนี้

3.1. การดำรงตำแหน่ง

ตำแหน่งอิมามะฮ์เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประชาชาติมุสลิมที่ต้องการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่งที่สำคัญนี้

จากการศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามพบว่า การขึ้นมาดำรงตำแหน่งของอิมามมีหลายวิธีดังนี้

3.1.1. การได้มาโดยเสียงส่วนใหญ่หรือการลงมติจากผู้ทรงคุณวุฒิ

อบูบักร رضي الله عنه ี่มาดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำหลังจากท่านรซูล ﷺ เสร็จทางฝ่ายอันศอรได้ปรึกษาหารือ ณ ชะกียะฮ์จะแต่งตั้งชะอ์ด อิบน์ อุบาตะฮ์เป็นผู้นำ เมื่อฝ่ายมุฮาญิรีนได้รับข่าวดังกล่าวก็ได้ไปปรึกษาหารือ ณ ชะกียะฮ์

² กลุ่มที่ไม่ยอมรับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของอบูบักร และอุมร์ (อบูอัลหะซัน อัลอัซฮารี, 1990 ค.ศ. : 89)

³ กลุ่มที่กล่าวว่าการศรัทธาในเจตนาและคำพูด ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ (อัชชะฮฺรอฮ์, 1997 ค.ศ. : 1 / 161) และ (อบูชะฮฺรอฮ์, ม.ป.ป. : 113)

⁴ กลุ่มที่กล่าวว่าการกระทำของมนุษย์นั้นเป็นของมนุษย์ไม่เกี่ยวข้องกับอัลลอฮ์ (มานิฮ์ อิบน์ ฮัมมาด, 1418 ฮ.ศ. : 1124)

⁵ กลุ่มที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์และกล่าวว่าอัลกุรอานเป็นมคฺลุก (สิ่งที่ถูกสร้างโดยอัลลอฮ์) ส่วนสวรรค์และนรกนั้นไม่จริง และอิมานนั้นคือ ความรู้ กุฟรฺคือ ความไม่รู้ (อัชชะฮฺรอฮ์, 1997 ค.ศ. : 1 / 97)

¹ มุสลิม มุกอดดิมะฮ์, บาบ 5, เล่ม 1, หน้า 15

พะสุกับฝ่ายอันศอรทั้งสองฝ่ายมีความคิดที่แตกต่างกันในกรณีผู้นำ ในที่สุดทั้งสองฝ่ายหาข้อยุติได้โดยเสียงส่วนใหญ่เห็นชอบให้ท่านอุมัยร رضي الله عنه ขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ (อัญญาอะบะริย, 1997 ค.ศ. : 2 / 242-243)² หลังจากนั้นได้มีการให้สัตยาบันโดยให้ท่านแรกคือ อุมัยร อิบน์ อัลค็อฏฏ็อบ رضي الله عنه อุมัยรอะฮ์ อิบน์ อัลญุรเราะฮ์ رضي الله عنه , ยะซีร์ อิบน์ นะฎ็ร رضي الله عنه , บาซีร์ อิบน์ สะอัด رضي الله عنه และสาละม رضي الله عنه อัลมาวัรดี, 1995 ค.ศ. : 1 / 64) ต่อมาประชาชนจึงได้เข้ามาทำสัตยาบันกับอุมัยร رضي الله عنه ณ ซะกีฟะฮ์ บนี ซาอิดะฮ์ (อิบน์ กะษีร์ , 1988 ค.ศ. : 5 / 216)

3.1.2. การได้มาโดยการเสนอชื่อจากอิมามคนก่อน

การได้มาโดยการเสนอชื่อจากอิมามคนก่อนมี 2 ลักษณะดังนี้

(1) การเสนอชื่อเพียงคนเดียว

ในสมัยที่ท่านอุมัยร رضي الله عنه ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ ท่านได้ขอความเห็นจากอับดุลอะฮ์มาน อิบน์ เฮาฟ رضي الله عنه อุษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه และฏ็อละฮ์ อิบน์ อุมัยร رضي الله عنه เกี่ยวกับการให้ท่าน อุมัยร อิบน์ อัลค็อฏฏ็อบ رضي الله عنه ขึ้นเป็นเคาะลีฟะฮ์หลังจากท่าน เสะหาบะฮ์ทั้ง 3 ท่านต่างมีความเห็นชอบด้วย ดังนั้นท่านอุมัยร رضي الله عنه จึงได้ประกาศการเคาะลีฟะฮ์คนต่อไป โดยท่านได้กล่าวว่า แท้จริงข้าพเจ้าได้แต่งตั้งอุมัยร رضي الله عنه เป็นเคาะลีฟะฮ์ของพวกเขา จงเชื่อฟังและภักดีต่อเขา (อัญญาอะบะริย, 1997 ค.ศ. : 2 / 352-353)¹

(2) การเสนอชื่อหลายคน

ในสมัยอุมัยร رضي الله عنه ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ท่านได้เสนอชื่อสะหาบะฮ์ จำนวน 6 ท่านได้แก่ 1. อุษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه 2. อะลี อิบน์ อับดุลลิล رضي الله عنه 3. ฏ็อละฮ์ อิบน์ อุมัยร رضي الله عنه 4. ซุบัยร อิบน์ อัลเอาวาม رضي الله عنه 5. สะอัด อิบน์ อับดุลอะฮ์มาน رضي الله عنه 6. อับดุลอะฮ์มาน رضي الله عنه เฮาฟ رضي الله عنه ละให้บรรดาท่านเหล่านี้ได้เลือกผู้นำขึ้นในหมู่พวกเขา หลังจากนั้นท่านอุมัยร رضي الله عنه ได้เสียชีวิตบรรดาสะหาบะฮ์ก็ได้ประชุมร่วมกันและลงมติให้ท่านอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์ต่อจากท่านอุมัยร อิบน์ อัลค็อฏฏ็อบ رضي الله عنه (อิบน์ กะษีร์, 1988 ค.ศ. : 7 / 150)

3.1.3. การได้มาโดยความเห็นชอบจากประชาชนและผู้ทรงคุณวุฒิ

² ดูใน อิบน์ กะษีร์ , 1988 ค.ศ. : 5 / 215

¹ ดูใน อิบน์ กะษีร์, 1987 ค.ศ. : 2 / 425)

หลังจากอุษมาน رضي الله عنه ได้ถูกสังหารมีเหตุการณ์วุ่นวายเกิดขึ้น บรรดาเหล่าเศาะหาบะฮ์ต่างออกจากพื้นที่เพื่อไปเผยแพร่ที่ต่างๆ ซึ่งในเวลานั้นมีเศาะหาบะฮ์ที่อยู่ในนครมะดีนะฮ์เพียงไม่กี่คนและไม่มีผู้ที่เหมาะสมที่จะเป็นเคาะลีฟะฮ์นอกจากอะลี رضي الله عنه ก่อนหน้านั้นในสมัยอุมัยร رضي الله عنه ได้เสนอชื่อเศาะหาบะฮ์ 6 ท่านหนึ่งในนั้นมีอะลี رضي الله عنه อยู่ด้วยแต่ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกคืออุษมาน رضي الله عنه ดังนั้นหลังจากที่อุษมาน رضي الله عنه เสียชีวิตแล้วบรรดาเศาะหาบะฮ์จึงเห็นชอบให้อะลี رضي الله عنه รับตำแหน่ง เคาะลีฟะฮ์เป็นคนต่อไป อัลฮามิดี رضي الله عنه (1992 ค.ศ. : 301 - 302) ได้กล่าวว่า ประชาชาติมุสลิมเห็นพ้องกันให้อะลี رضي الله عنه ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์หลังจากอุษมาน رضي الله عنه โดยประชาชนได้ไปรวมตัวกันที่มีสยิดอันนะบะวีย และได้ร่วมกันให้สัตยาบันแก่อะลี رضي الله عنه อิบน์ อะษีร, 1987 ค.ศ. : 3 / 80)

การดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ของอะลี رضي الله عنه นั้นมาจากความเห็นชอบของบรรดาประชาชาติมุสลิมทั้งก่อนหน้านั้นในสมัยอุมัยร رضي الله عنه ได้เสนอชื่อเศาะหาบะฮ์ 6 ท่านหนึ่งในนั้นมีอะลี رضي الله عنه อยู่ด้วย

3.1.4. การได้มาโดยการสืบสันตติวงศ์

หลังจากที่ท่านหะซัน อิบน์ อะลี ได้สละตำแหน่งให้ท่าน มุอาวียะฮ์ อิบน์ อับดุลมุฮัมมัด رضي الله عنه ณ ภูเขาซุฟ رضي الله عنه ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 41 (อิสลายุตี , 2000 ค.ศ. : 169) ท่านมุอาวียะฮ์ได้ดำรงตำแหน่งจนถึงปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 60 (ดำรงตำแหน่ง 19 ปี 3 เดือน) ในขณะที่ท่านป่วยหนัก ท่านได้เรียกบุตรชาย ซึ่ง ยะซีด มาเพื่อมอบหมายอำนาจการปกครองต่อจากท่าน (อิบน์ กะษีร, 1988 ค.ศ. : 8 /118) และในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 64 หลังจากที่ท่านยาซีด อิบน์ มุอาวียะฮ์ ได้เสียชีวิต ลูกชายของท่านชื่อ มุอาวียะฮ์ ก็ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งสืบต่อมา (อิสลายุตี , 2000 ค.ศ. : 186)

จากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ การขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ โดยการแต่งตั้งบุคคลที่เป็นสมาชิกในวงศ์ตระกูลได้เริ่มขึ้นในสมัยของท่านมุอาวียะฮ์ อิบน์ อับดุลมุฮัมมัด رضي الله عنه

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่าวิธีการดำรงตำแหน่งอิมามในอิสลามมีหลายวิธีคือ การได้มาโดยเสียงส่วนใหญ่หรือการลงมติจากผู้ทรงคุณวุฒิ การได้มาโดยการเสนอชื่อจากอิมามคนก่อน การได้มาโดยความเห็นชอบจากประชาชนและผู้ทรงคุณวุฒิ และการได้มาโดยการสืบสันตติวงศ์ ทั้งนี้ผู้มาดำรงตำแหน่งอิมามจะไม่มีกำหนดจำนวน โดยอิมามนั้นจะมีอยู่ตลอดไปจนกว่าจะถึงวันกิยามะฮ์

3.2 คุณสมบัติของอิมาม

อิมามเป็นผู้นำประเทศต้องมีคุณสมบัติที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่สูงส่ง มีความรับผิดชอบสูง การขาดคุณสมบัติของผู้นำจะทำให้เกิดฟิตนะฮ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของอิมามตามทัศนะของนักปราชญ์อะฮ์ลิซุนนะฮ์มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1. ด้านความพร้อม

¹ อยู่ในประเทศอิรักในปัจจุบัน

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งอิมามจะต้องมีความพร้อมดังต่อไปนี้

(1) เป็นมุสลิม

เป็นคุณสมบัติประการแรกของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งอิมาม ดังปรากฏในอัลกุรอาน

وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾

ความว่า “อัลลอฮ์จะไม่ทรงให้บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธามีทางใดเหนือบรรดาผู้ศรัทธาเป็นอันขาด ” (อันนิชาอู : 141) อิบน์ กะษีรได้อธิบายใจความข้างต้นไว้ว่า “ มุสลิมต้องมีอำนาจเข้มแข็งกว่าคนกาไฟรบนโลกดุนยานี้” (อิบน์ กะษีร, 1994 ค.ศ. : 1 / 755)

และปรากฏในอัลกุรอานว่า

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ ﴿٢٨﴾... الآية

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลายนั้น จงอย่าได้ยึดเอาบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาเป็นมิตรอื่นจากบรรดามุอฺมิน และผู้ใดกระทำเช่นนั้น เขาย่อมไม่อยู่ในสิ่งใดที่มาจากอัลลอฮ์” (อาละอิมรอน : 28)

ผู้นำจะต้องเป็นมุสลิม ไม่สามารถเลือกผู้ปฏิเสธการศรัทธาต่ออัลลอฮ์มาเป็นผู้นำได้ ดังปรากฏในอัลกุรอานดังนี้

يَتَّبِعُهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴿٥٩﴾... الآية

ความว่า “โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเชื่อฟังอัลลอฮ์และเชื่อฟังรซูล ﷺ และ(เชื่อฟัง)ผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย” (อันนิชาอู : 59)

บรรดานักปราชญ์ได้มติเห็นพ้องกันว่า ผู้ปฏิเสธอิสลาม(กาไฟร)ไม่สามารถที่จะมาเป็นผู้นำได้ดังที่ท่าน กอฎีย์ อียาฎ ได้กล่าวว่า นักปราชญ์มุสลิมได้มีความเห็นพ้องกันว่าผู้นำจะต้องไม่ใช่ผู้ปฏิเสธอิสลาม (อังก์โน อันนะวะะรีย, 1995 ค.ศ. : 229 / 12)

การที่ผู้นำจะต้องเป็นมุสลิมนั้นเนื่องจากต้องเป็นผู้บริหารกิจการงานที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม เช่น การนำละหมาด การเทศนาธรรมในวันศุกร์ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมไม่สามารถกระทำได้

(2) บรรลุนิติศาสนภาวะ

การบรรลุนิติศาสนภาวะ หมายถึง การเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะพร้อมที่จะเป็นผู้นำสามารถคิดพิจารณาด้วยทบทวนญัตติได้ หากยังไม่บรรลุนิติศาสนภาวะก็ไม่สามารถจะบริหารประเทศ เพราะไม่สามารถดูแลตัวเองได้จึงไม่เหมาะสมที่จะมาดูแลบริหารประเทศ ดังปรากฏในหะดีษจากท่านอะลี อิบน์ อบีฏอลิบ رضي الله عنه จากท่านรซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

رفع القلم عن ثلاثة عن النائم حتى يستيقظ وعن

الصبي حتى يكبر وعن المجنون حتى يعقل أو يفيق

ความว่า “ปากกาจะถูกยกขึ้น(ไม่บันทึกความผิด)สำหรับคน 3 คน คือ 1. คนนอนหลับจนกว่าเขาจะตื่นนอน 2. เด็กจนกว่าเขาจะบรรลุนิติศาสนภาวะ 3. คนที่เป็นบ้าจนกว่าเขาจะหาย”¹

จะเห็นได้ว่าเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติศาสนภาวะนั้น อัลลอฮ์จะไม่เอาโทษจนกว่าเขาจะบรรลุนิติศาสนภาวะ อิบน์ หัสมีย์ (1997 ค.ศ. : 4 / 179) ได้กล่าวว่า มุสลิมจะไม่สามารถให้เด็กและผู้หญิงขึ้นมาเป็นอิมามได้ นอกจากกลุ่มรอฟีฎะฮ์ที่อนุญาตให้เด็กสามารถเป็นผู้นำได้

สำหรับเกณฑ์การบรรลุนิติศาสนภาวะหมายถึง เด็กชายที่อายุย่างเข้า 15 ปี หรือเด็กที่ฟันเป็ยกแล้ว สิ่งนี้จะบ่งบอกถึงความสมบูรณ์ของร่างกาย สติปัญญาและพร้อมที่จะเป็นผู้นำ

(3) สติสัมปชัญญะ

ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาที่สมบูรณ์ เฉลียวฉลาด ไม่ใช่ผู้มีปัญญาอ่อนหรือโง่เขลา ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

وَلَا تَزُولُ أَلْسِنَتُهُمْ

ความว่า “และจงอย่ามอมให้แก่บรรดาผู้ที่โง่เขลา ซึ่งทรัพย์สินของพวกเขา...” (อันนิซาอฺ: 5)

และดังปรากฏในหะดีษข้างต้นความว่า “ปากกาจะถูกยกขึ้น(ไม่บันทึกความผิด)สำหรับคน 3 คน หนึ่งในนั้นคือ คนที่เป็นบ้าจนกว่าเขาจะหาย”¹

¹ บันทึกโดย อับูดาวูด กิตาบ 33, บาบ 16, เล่ม 4, หน้า 560, หมายเลข 4403. หะดีษศอหียะหฺ, อันนะซาอียฺ กิตาบ 27, บาบ 21, เล่ม 2, หน้า 723, หมายเลข 3210, อิบน์ มาญะฮฺ กิตาบ 10, บาบ 15, เล่ม 1, หน้า 641, หมายเลข 2041.

¹ อ้างแล้วในหน้า 35

สำหรับในกรณีผู้ที่ขาดสติอันเนื่องจากการเป็นลมหมดสตินั้นไม่เป็นการขัดต่อหลักการ อิสลามในการเป็นผู้นำ ดังที่อับดุลอะลา (1386 ฮ.ศ. : 21) ได้กล่าวว่า ไม่ขัดต่อการเป็นอิมามสำหรับการเจ็บป่วย เพราะท่านรซูล ﷺ เคยเป็นลมในเวลาที่ท่านป่วย

(4) เป็นเพศชาย

ผู้นำจะต้องเป็นเพศชาย เป็นคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้ในอิสลามเพราะความเป็นบุรุษนั้นย่อมมีความแข็งแกร่งกว่าสตรีโดยธรรมชาติ ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานว่า

﴿...الآية...﴾ الرَّجَالُ قَوُّمُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ

ความว่า “ บรรดาชายนั้นคือผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองเลี้ยงดูบรรดาหญิงเนื่องด้วยการที่อัลลอฮ์ ได้ทรงให้บางคนของพวกเขาเหนือกว่าอีกบางคน ” (อันนิซาอู : 34)

และดังหะดีษบทหนึ่งได้กล่าวว่า

لن يفلح قوم ولوا امرهم امرأة

ความว่า “จะไม่ประสบความสำเร็จสำหรับกลุ่มชนที่แต่งตั้งสตรีขึ้นมาเป็นผู้นำกิจการของพวกเขา ”¹
การที่สุภาพสตรีไม่สามารถเป็นผู้นำได้นั้นเนื่องจากอัลลอฮ์ได้สร้างธรรมชาติของสตรีให้เป็นผู้อ่อนแอทั้งในเรื่องสติปัญญาและในเรื่องของศาสนา ดังหะดีษบทหนึ่งได้กล่าวว่า

الحديث... ما رأيت من ناقصات عقل ودين

ความว่า “สิ่งที่ฉันได้เห็นถึงความอ่อนแอของสตรีนั้น คือความอ่อนแอในด้านสติปัญญาและศาสนา”²
ตามสายรายงานของอบูดาวูดว่า

نقصان العقل فشهادة امرأتين شهادة رجل نقصان الدين فان

احداكن تفطر رمضان وتقيم أياما لا تصلي

¹ บันทึกโดย อัลบุคอรี๊ย กิตาบ 92, บาบ 18, เล่ม1, หน้า 1490, หมายเลข 7099, 4425. อัตติรมีซีย กิตาบ 34, บาบ 75, เล่ม 4, หน้า 457, หมายเลข 2262.

² บันทึกโดย อัลบุคอรี๊ย กิตาบ 6, บาบ 6, เล่ม1, หน้า 65, หมายเลข 304, 1951, 1462, 2658.

ความว่า “ ความอ่อนแอ(ของผู้หญิง)ในด้านสติปัญญาคือ การเป็นพยานของผู้หญิงสองคนเท่ากับการเป็นพยานของชายหนึ่งคน ความอ่อนแอ(ของผู้หญิง)ในด้านศาสนาคือ ผู้หญิงไม่สามารถถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเต็มเดือนได้ และบางวันไม่สามารถละหมาดได้ “³

นอกจากนี้ในเรื่องของการเป็นพยานสำหรับสตรีนั้นจะต้องเป็นพยาน 2 คน เพื่อว่าหญิงใดในสองคนนั้นหลงลืมไป คนหนึ่งในสองคนนั้นก็จะได้เตือนอีกคนหนึ่ง ดังอัลกุรอานได้กล่าวว่า

...الآية ﴿ 282 ﴾ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى

ความว่า “เพื่อว่าหญิงใดในสองคนนั้นหลงไป คนหนึ่งในสองคนนั้นก็จะได้เตือนอีกคนหนึ่ง” (อัลบะเกาะเราะฮะฮ : 282) และหน้าที่ที่สำคัญสำหรับสตรีนั้นก็คือการเป็นแม่บ้านที่ดี ดังปรากฏใน อัลกุรอานว่า

...الآية ﴿ 33 ﴾ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ

ความว่า “และจงอยู่ในบ้านเรือนของพวกเขา” (อัลอะหฺซาบ : 33)

ดังนั้นผู้นำจึงต้องเป็นเพศชายเท่านั้น เนื่องจากความเป็นผู้ชายนั้นย่อมมีความแข็งแกร่งสามารถที่จะบริหารประเทศได้ เป็นผู้นำการละหมาดและเป็นผู้นำในการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮฺ ซึ่งสตรีไม่สามารถที่จะกระทำได้

ทัศนะที่เกี่ยวกับการเป็นผู้นำของสตรี

ในเรื่องนี้มีบางทัศนะของนักปราชญ์ให้ความเห็นว่าสตรีสามารถเป็นผู้นำได้ในบางกรณียกเว้นการเป็นผู้นำประเทศเท่านั้น

- การเป็นผู้นำของสตรี

อิบนุ หัสมิ (มปป. : 9 / 429 – 430) ได้กล่าวว่า สตรีสามารถเป็นผู้นำได้ยกเว้นการเป็นผู้นำประเทศซึ่งสตรีไม่สามารถดำรงตำแหน่งนี้ได้

- การเป็นผู้พิพากษา

อับดุลการิม ซัยดาน (1997 ค.ศ. : 4 / 302) กล่าวว่า สตรีสามารถเป็นผู้นำทั่วไปได้ในรัฐ อิสลามเช่นเป็นผู้พิพากษา เป็นต้น

อิมาม ฆะนาฟี ได้กล่าวว่า สตรีสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสมโดยทั่วไปได้ เช่น การตัดสินคดีความที่นอกเหนือจากคดีฆาตกรรมและการกำหนดบทลงโทษ

³ บันทึกลงโดย อับดุลวาจูด กิตาบ 34, บาบ 16, เล่ม 5, หน้า 59, หมายเลข 4679.

อัญญาชะวี¹ ได้กล่าวว่า สตรีสามารถเป็นผู้พิพากษาได้ โดยยึดตามแนวของเคาะลีฟะฮ์มุฮัมมัดที่ยอมให้สตรีเป็นผู้คุมตลาดในฐานะผู้คิดบัญชี การเงิน แต่มีใช้ผู้นำในการปกครอง (อ้างใน มุฮัมหมัด บัลตาฎี, 2000 ค.ศ. : 263)¹

- การเป็นผู้นำละหมาดฟิรดู²

ทัศนะของอิมาม อัซซาฟีอีเห็นว่าสตรีสามารถเป็นผู้นำละหมาดในหมู่ผู้หญิงด้วยกันได้ (อัซซาฟีอี, 2001 ค.ศ. : 2 / 233)

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นด้วยกับคุณสมบัติของผู้หน้าที่ต้องเป็นเพศชายเนื่องจากไม่มีข้อจำกัดและสามารถบริหารกิจการแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอไม่สามารถที่จะรับผิดชอบภารกิจที่สำคัญอย่างเช่นเพศชายได้ กระนั้นก็ตามตำแหน่งอื่นนอกเหนือจากตำแหน่งอิมามสามารถแต่งตั้งสตรีได้

(5) มีประสาทสัมผัศครบสมบูรณ์

คุณสมบัติอีกประการหนึ่งของผู้นำก็คือต้องมีประสาทสัมผัศที่สมบูรณ์ไม่เป็นผู้พิการ เพราะจะทำให้เป็นอุปสรรคในการบริหารประเทศและประชาชนจะขาดความศรัทธาในตัวผู้นำ ดังที่ (อิบน์ คอลดูน , 1996 ค.ศ. : 188) ได้กล่าวว่า การมีประสาทสัมผัศที่ครบสมบูรณ์นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง หากร่างกายบกพร่องในส่วใดส่วหนึ่งจะมีผลต่อการบริหารราชการแผ่นดิน

การบกพร่องทางร่างกายอย่างเช่น การบกพร่องทางการได้ยิน การฟัง การพูด หรือการมองเห็น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้นำไม่มีความคล่องตัวในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆในการบริหารราชการแผ่นดิน

อัลมาวัรดี (1995 ค.ศ. : 62) กล่าวว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีประสาทสัมผัศที่ครบถ้วนสมบูรณ์

การบริหารประเทศที่ดีต้องอาศัยความพร้อมของผู้นำ หากผู้นำมีความผิดปกติทางร่างกายจะทำให้เกิดปัญหาในการบริหารราชการแผ่นดินได้

(6) เป็นไท

ในที่นี้หมายถึงผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระของตนเอง ไม่เป็นทาสของใคร มีอิสระเสรีและมีความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆและสามารถใช้เวลาทุ่มเทให้กับการบริหารประเทศได้อย่างเต็มที่

อิบน์ บาดอล กล่าวว่า ประชาชาติมุสลิมได้เห็นพ้องกันว่าผู้นำไม่ใช่ผู้ที่มาจากทาส (อ้างใน อิบน์ ฮาญ์ร, มปป. : 13 / 122)

อัซซังกีตี (1400 ฮ.ศ. : 1 / 55) กล่าวว่า บรรดานักปราชญ์มีความเห็นพ้องกันว่า ผู้นำต้องไม่ใช่ผู้ที่มาจากทาส

¹ ไปดูใน ยูซุฟ อัลก็อรฎอวี, 2001 ค.ศ. : 24 – 25 และ อับดุลการีม ชัยดาน, 1997 ค.ศ. : 4 / 301

² ชื่อบังคับของหลักอิสลาม

แต่ในทัศนะของกลุ่มคอวาริษญ์ได้ออนูโลมให้ทาสสามารถเป็นผู้นำประเทศได้ (อัสซะฮฺรอฮฺตานี¹, 1997 ค.ศ. : 1 / 134)

ความมีอิสระสำหรับผู้นำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อการบริหารประเทศจะได้มีความคล่องตัวและรวดเร็ว

3.2.2. มีวุฒิภาวะ

วุฒิภาวะของผู้นำสามารถแบ่งเป็นประเด็นต่างๆได้ดังนี้

(1) มีความรู้และมีความสามารถในการวินิจฉัย

ผู้มีความรู้¹นั้นสามารถที่จะบริหารงานให้เป็นไปตามกฎของอัลลอฮ์ได้ ซึ่งอัลลอฮ์ได้กล่าวถึงความประเสริฐของการมีความรู้ไว้ว่า

﴿...الْأَيَّةُ... قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด) บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ?” (อัสซุหมฺร : 9) ในที่นี้ บรรดานักปราชญ์มีทัศนะที่แตกต่างกันว่า ความรู้นั้นจะต้องถึงขั้นสามารถวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ ซึ่งมีทัศนะต่างๆดังนี้

ทัศนะที่ 1 มีความเห็นว่าผู้นำควรมีความรู้และสามารถวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ (อัสซาตีบี, 1323 ฮ.ศ. : 2 / 126) ได้กล่าวว่า บรรดานักปราชญ์ได้เห็นพ้องกันว่าอิมามต้องเป็นผู้ที่สามารถวินิจฉัยในเรื่องศาสนา

อัลญุวัยนีย์ (1400 ฮ.ศ. : 66) กล่าวว่า เงื่อนไขของผู้นำนั้นคือเป็นผู้ที่มีความรู้ถึงขั้นสามารถวินิจฉัยได้

ทัศนะที่ 2 มีความเห็นว่าผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่จำเป็นจะต้องสามารถวินิจฉัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้

อัสซะฮฺรอฮฺตานี (1997 ค.ศ. : 1 / 187) ได้กล่าวว่า กลุ่มอะฮฺลิสซุนนะฮฺให้ความเห็นว่า ผู้นำไม่จำเป็นต้องมีความสามารถในการวินิจฉัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ แต่ควรมีที่ปรึกษาในการวินิจฉัยแก่ผู้นำเพื่อให้คำตัดสินในเรื่องนั้นๆว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติหรือไม่อนุมัติ นอกจากนี้บุคคลที่ให้คำปรึกษาควรเป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีไหวพริบในการแก้ปัญหาต่างๆ

¹ คือ มุฮัมมัด อิบน์ อับดุลการิม รู้จักในนามว่า ซะฮฺรอฮฺตานีเกิดเมื่อปี 479 ฮ.ศ. ที่เมืองซะฮฺรอฮฺตานี คอรอฮาน ในสมัยท่านเคาะลีฟะฮฺ มะอุมุน ท่านได้เสียชีวิตในเดือนชะอฺบาน. 548 ฮ.ศ. อยู่ในสายมัซฮับ ชาฟีอี ท่านเป็นอิมามที่มีความโดดเด่นในหลายสาขา เช่น อิลมุลกาลาม ฟิกฮ อูศูล เป็นต้น หนังสือของท่านมีหลายเล่มเช่น อัลมิลลัตวัลนิหัล เป็นต้น (อัลชีริกาลี, 1999 ค.ศ. : 6 / 242)

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับทัศนะที่มองว่าไม่มีความจำเป็นที่ผู้นำต้องมีความสามารถถึงขั้นวินิจฉัยเรื่องต่างๆได้ เพียงแค่มีที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และสามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้นำได้ก็พอ

(2) มีคุณธรรม

คุณธรรมในเรื่องศาสนาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของผู้นำ ในการเลือกผู้นำนั้นคุณธรรมเป็นสิ่งที่จะต้องควบคู่ไปกับการบริหารกิจการศาสนาดลอดจนการบริหารประเทศ

อิบ努 คอลดูน (1996 ค.ศ. : 187) ได้กล่าวว่า คุณธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาดังนั้นในการเลือกผู้นำจะต้องพิจารณาคุณธรรมเป็นประการแรก

ผู้นำต้องไม่ใช่บุคคลที่มีลักษณะพุดจากลัทธิลอบอก ไม่มีความซื่อสัตย์ ขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งการเป็นผู้นำนั้นต้องรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีของความเป็นผู้นำ

อัลกุรฎูบี (1387 ฮ.ศ. : 1 / 270) กล่าวว่า ไม่มีความขัดแย้งใดๆในหมู่ประชาชาติมุสลิมเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำว่าจะต้องไม่ใช่บุคคลที่มีลักษณะพุดจากลัทธิลอบอก

ลักษณะความมีคุณธรรมของผู้นำไม่มีความเท่าเทียมกันในแต่ละช่วงระยะเวลา เมื่อเปรียบเทียบกับยุคของบรรดาเศาะหาบะฮ์จนถึงปัจจุบันแล้ว ในยุคของเศาะหาบะฮ์นั้นความมีคุณธรรมจะมีอยู่อย่างเต็มเปี่ยมในตัวของผู้นำเพราะมีความศรัทธาที่เข้มแข็ง แต่ในปัจจุบันการมีคุณธรรมค่อยๆจืดจางลงเพราะความอ่อนแอในการศรัทธาของประชาชาติที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย

(3) มีความเข้มแข็งและกล้าหาญ

ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่กล้าตัดสินใจแก้ปัญหา กล้าที่จะพิพากษา กล้าที่จะต่อสู้ ู้กิจการงานการเมืองตลอดจนงานด้านนโยบายและการบริหาร ด้วยเหตุนี้จึงไม่ควรแต่งตั้งบุคคลที่ขี้ขลาดและอ่อนแอขึ้นมาเป็นผู้นำ ดังปรากฏในหะดีษดังนี้

يا رسول الله ألا تستعملني قال فضر ببيده علي

منكبي ثم قال يا أباذر انك ضعيف وانها أمانة وانها يوم القيامة

خزى وندامة الا من أخذها وأد الذي عليه فيها

ความว่า “ อบีซัรได้ถามท่านรซูล ﷺ ว่า “ท่านรซูลต้องการให้ฉันเป็นผู้นำหรือ” ท่านรซูลตอบให้ลของอบีซัรและได้กล่าวว่า” ท่านอบีซัร ท่านเป็นคนที่อ่อนแอ (สิ่งนี้)การเป็นผู้นำคืออะมานะห์(ความรับผิดชอบ) และ(หากท่านจะรับหน้าที่นี้)ท่านจะขาดทุนในโลกหน้า นอกจากผู้ที่มีความสามารถในสิ่งนี้เท่านั้น”¹

¹ บันทึกโดย มุสลิม กิตาบ 33, บาบ 4, เล่ม 3, หน้า 1457, หมายเลข 1825.

อิบน์ คอลดูน (1996 ค.ศ. : 187) กล่าวว่า “ ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารประเทศสามารถปกครองประชาชนให้มีความสงบสุขได้”

ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารประเทศกล้าที่จะตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

(4) ต้องมาจากตระกูลกูรอซัย

ตระกูลกูรอซัย หมายถึง ลูกหลาน ของพะฮัร อิบน์ มาลิก อิบน์ หิซาม (1996 ค.ศ. : 1 / 3)กล่าวว่า ตระกูลกูรอซัยเริ่มต้นจากพะฮัร อิบน์ มาลิก

อิบน์ หัสมี (1996 ค.ศ. : 4 / 152) กล่าวว่า ผู้นำจะต้องมาจากลูกหลานของท่าน พะฮัร อิบน์ มาลิก

ในบรรดานักปราชญ์มีทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่างกันดังนี้

ทัศนะแรกเห็นว่า ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มาจากตระกูลกูรอซัยเป็นทัศนะของอะฮ์ลิสุนนะฮ์, ซือฮะฮ์และบางส่วนของกลุ่มมุตาซิดะฮ์ (อบูอัลหะสัน อัลอัซฮารี², 1990 ค.ศ. : 2 / 152)

ตั้งหลักฐานจากหะดีษ จากท่านรซูล ﷺ ก็กล่าวว่า

الائمة من قريش

ความว่า “ อิมามต้องมาจากตระกูลกูรอซัย ”¹

(อิบน์ คอลดูน , 1996 ค.ศ. : 189) กล่าวว่า บรรดาเคาะหะบะฮ์ได้เห็นพ้องกันว่าผู้นำนั้นจะต้องมาจากตระกูลกูรอซัย

ส่วนทัศนะที่สองกล่าวว่า อิมามไม่จำเป็นต้องมาจากตระกูลกูรอซัย เป็นทัศนะของกลุ่มเคาะวาริชญ์ บางส่วนจากกลุ่มมุตะซิดะฮ์ และเป็นทัศนะของ อบูบักร อัลบาคิลลานี (อัชชะฮุรอฮ์ศานี, 1995 ค.ศ. : 1 / 134) โดยอาศัยหลักฐานหะดีษ จากท่านรซูล ﷺ ก็กล่าวว่า

اسمعوا وأطيعوا وان استعمل عليكم عبد حبشي كأن رأسه زبيبة

² คือ อะลี อิบน์ อีสมาแอล อัซฮารี รู้จักในนาม อบูอัลหะซัน อัลอัซฮารี เกิดในปี 260 ฮ.ศ. เสียชีวิตในปี 324 ฮ.ศ. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอุศูลุดดีน (อัลซีริกกี 1999 ค.ศ. : 4 / 264)

¹ บันทึกโดย อิมาม อะฮ์หมัด เล่ม 10, หน้า 417, หมายเลข 12247, 12835. อัลบานียฺ ในซิลซิละฮ์อัศศอฮียะฮ์ เล่ม 3, หน้า 6 - 7, หมายเลข 1006, 1007 ได้วิจารณ์ว่าหะดีษนี้คือเหี้ยหะ

ความว่า “จงฟังและเชื่อฟัง (ผู้นำของท่านแม้ว่าผู้สั่งใช้ท่านจะมาจากทาส หะบะซี(เอธิโอเปีย)หัวของเขา จะเหมือนลูกของงูที่แทงก็ตาม”² หะดีษนี้ได้ให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟังผู้นำ แม้ว่าจะไม่ใช่ผู้ที่มาจากตระกูลกูรอยซ์ก็ตาม

อิบนุ คอลดูน (1996 ค.ศ. : 189) ได้ให้ทัศนะหะดีษข้างต้นที่ว่าผู้นำจะต้องมาจากตระกูล กูรอยซ์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมประชาชาติมุสลิม และเป็นการหลีกเลี่ยงความแตกแยกในกลุ่มมุสลิม นอกจากนี้ชาวกูรอยซ์ในสมัยนั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจบารมี และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

อิบนุ คอลดูน ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ท่านรซูล ﷺ เพียงแต่กล่าวว่า การที่ผู้นำจะมาจากกูรอยซ์นั้นไม่ถือว่าเป็นคำสั่งแต่เป็นเพียงการบอกเล่าเท่านั้น ในประเด็นดังกล่าวทำให้เกิดการพิจารณาในสองกรณีดังนี้

กรณีที่หนึ่ง เมื่อมีบุคคลสองท่านที่เหมาะสมตามคุณสมบัติของผู้นำแต่มีบุคคลหนึ่งที่เป็น กูรอยซ์และอีกคนหนึ่งไม่ได้เป็นกูรอยซ์ จำเป็นต้องเลือกผู้มาจากกูรอยซ์เป็นผู้นำ

กรณีที่สอง เมื่อมีบุคคลสองคน คนหนึ่งเป็นกูรอยซ์แต่ขาดคุณสมบัติในการเป็นผู้นำ ส่วนอีกคนหนึ่งไม่ได้เป็นกูรอยซ์แต่มีคุณสมบัติครบถ้วนก็ต้องเลือกผู้ที่ไม่เป็นกูรอยซ์เป็นผู้นำ (มุฮัมหมัด อับดุลกอเคร์, 1984 ค.ศ. : 197)

ซาอิด อูบฮาบีบ (1985 ค.ศ. : 199) ได้กล่าวว่า เมื่อปรากฏว่ามีมุสลิม 2 คนที่มีคุณสมบัติที่เปรียบพร้อมในการเป็นผู้นำตามเงื่อนไขของนักฟุคอฮาอู โดยเป็นกูรอยซ์คนหนึ่งและไม่ใช่อีกหนึ่งคน ดังนั้นจึงเลือกผู้ที่เป็นกูรอยซ์เพื่อปฏิบัติตามหะดีษที่ได้กล่าวมาข้างต้นเพราะความเป็นกูรอยซ์นั้นย่อมมีความประเสริฐมากกว่าคนที่ไม่ได้เป็นกูรอยซ์

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับทัศนะดังกล่าวที่ว่าผู้นำจะต้องมาจากผู้ที่มีคุณสมบัติที่เปรียบพร้อมตามที่นักฟุคอฮาอูได้วางเงื่อนไขไว้ ส่วนผู้นำจะต้องเป็นกูรอยซ์นั้นถือเป็นเรื่องค่อนข้างยากในสมัยปัจจุบัน เนื่องจากไม่สามารถหาผู้มาจากต้นตระกูลกูรอยซ์ได้และหากเขาผู้นั้นมีเชื้อสายมาจากตระกูล กูรอยซ์ก็จะต้องมีการสืบเชื้อสายต้นตระกูลให้ชัดเจนเนื่องจากมีระยะเวลาห่างกันหลายช่วงปี

3.2.3. ด้านความเหมาะสม

ความเหมาะสมหมายถึง การที่บุคคลหนึ่งมีความเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำโดยมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขคุณลักษณะของผู้นำดังที่ได้กล่าวมาหรืออาจมีความบกพร่องในบางประการ ดังที่ ยูสรี มุฮัมหมัด (มปป : 81) ได้กล่าวว่า ผู้นำที่มีความบกพร่องในคุณลักษณะสามารถดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำได้ แต่ต้องพยายามแก้ไขสิ่งที่ตนบกพร่องอยู่ให้ได้ เช่น ความรู้ความสามารถในการอิจญัตฮาด¹ ซึ่งเขาจะต้องมุ่งหานักปราชญ์ที่สามารถวินิจฉัยเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในเวลานั้นได้

และจากทัศนะ ท่านอิบนุ คอลดูน ที่กล่าวถึงผู้นำมาจากกูรอยซ์นั้นไม่ถือเป็นคำสั่งแต่เป็นเพียงคำบอกเล่าเท่านั้น ดังนั้นสำหรับบุคคลที่ไม่ใช่กูรอยซ์ก็สามารถที่จะดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำได้

² บันทึกโดย อัลบุคอรี๊ย กิตาบ 10, บาบ 54, เล่ม 1 , หน้า 140 , หมายเลข 693, 696, 7142.

¹ หมายถึง การที่นักกฎหมายอิสลามใช้ความพยายามในการวิเคราะห์และวินิจฉัยหลักฐานต่างๆของหุกมฟิกฮ์เพื่อให้ได้มาซึ่งบทบัญญัติของปัญหาต่างๆ (อิสมาแอ อาลี, 2535 พ.ศ. : 144)

ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อไม่สามารถสรรหาผู้นำที่มีคุณสมบัติครบตามเงื่อนไขได้ก็ควรที่จะหาผู้ที่มีความบกพร่องน้อยที่สุดเป็นผู้นำและผู้นำควรมีผู้ที่มาช่วยเหลือในด้านที่ตัวเองบกพร่องอยู่

3.3 อำนาจหน้าที่ของอิมามในทัศนะอะฮ์ลิซซุนนะฮ์ มีดังนี้

อิมามมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ปกป้องศาสนาให้คงที่ตามแบบฉบับเดิมและกำจัดต่อต้านสิ่งที่เป็น การอูตริ ซึ่งอำนาจหน้าที่ของอิมามมีดังต่อไปนี้²

3.3.1. ปกป้องรักษาศาสนา

ศาสนาในที่นี้คือ ศาสนาอิสลาม อิมามมีหน้าที่ปกป้องความเป็นเอกลักษณะและคำสั่งใช้ของศาสนา รักษาความบริสุทธิ์ใจในการภักดี และรักษาซุนนะฮ์แนวทางของท่านรซูล ﷺ กำจัดและต่อต้านในสิ่งที่เป็น การอูตริ เพื่อเพิ่มพูนการภักดีต่ออัลลอฮ์ (กามาล อิบน์ อับบาสีฟ, 1347 ฮ.ศ. : 153) สำหรับหน้าที่ในการปกป้องรักษา ศาสนามีดังนี้

1. การเผยแพร่

การเผยแพร่ในหนทางของอัลลอฮ์เป็นงานที่มีเกียรติและสูงส่ง เนื่องจากเป็นหน้าที่ของท่าน รซูล ﷺ และ ผู้ที่ติดตามท่าน แท้จริงท่านรซูล ﷺ จำเผยแพร่ศาสนาซึ่งได้รับมอบหมายจากอัลลอฮ์

อิบนุ ตัยมียะฮ์ (1386 ฮ.ศ. : 161) กล่าวว่า ท่านรซูล ﷺ อยู่ในหนทางของอัลลอฮ์ ท่านได้เผยแพร่ ศาสนาโดยให้ปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์และห้ามปรามการกระทำที่อัลลอฮ์ได้สั่งห้าม นั่นคือ ให้กระทำความดี และละเว้นความชั่ว

ในฐานะผู้ปกครองรัฐอิสลามมีหน้าที่ต้องเผยแพร่อิสลามให้ทั่วถึง หากมีประชาชนที่ไม่ยอมรับอิสลามก็จะ ต้องมีการจ่ายญิซยะห์¹ ให้แก่รัฐในกรณีที่อยู่ภายใต้รัฐบาลอิสลาม

2. การกำจัดสิ่งที่คลุมเครือและอูตริกรรมทางศาสนา

ผู้นำต้องปกป้องอิสลามให้พ้นจากสิ่งที่คลุมเครือและอูตริกรรม อันจะนำอิสลามไปสู่ความหายนะในเรื่อง หลักการศรัทธาและอื่นๆ

² ดูใน ซอฟีร อัลกอซิมีย, 1985 ค.ศ. : 352 - 353

¹ คือ เงินค่าหัวที่ถูกกำหนดแก่ผู้ที่มีใจมุสลิม เป็นการชดเชยที่เขาได้รับความคุ้มครองทั้งชีวิตและทรัพย์สินของพวกเขาทั้งนี้ หลังจากที่เขาปราศรัยและอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอิสลาม

อบุ ยะฮุลา (1386 ฮ.ศ. : 27) ได้กล่าวว่า ผู้นำจะต้องปกป้องรักษาศาสนาให้คงอยู่ หากเกิดการบิดเบือนหรือคลุมเครือในเรื่องศาสนา ผู้นำต้องชี้แจงหลักฐานให้ชัดเจนเพื่อปกป้องศาสนาไม่ให้เกิดความเสียหาย

3. การปกป้องอาณาเขตและรักษาความสงบสุขของประชาชน

หน้าที่อีกประการหนึ่งของผู้นำคือการปกป้องประเทศทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนดูแลความสงบสุขทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทั้งนี้การปกป้องอาณาเขตเป็นการปกป้องจากการรุกรานของศัตรูและทำให้ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความสงบสุข มีความปลอดภัย (ซอฟิร อัลกอซิมีย ,1985 ค.ศ. : 353) ผู้นำต้องมีการเตรียมพร้อมทางด้านข้อมูลข่าวสาร ทางด้านการทหารเพื่อการป้องกันการรุกรานจากศัตรูทั้งภายในและภายนอกประเทศ

4. การปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนา

การปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นต่อรัฐอิสลาม ผู้นำต้องนำบทบัญญัติของศาสนามาบริหารประเทศ สิ่งที่ย้ำแรงที่สุด คือผู้นำได้ปล่อยให้สิ่งชั่วร้ายเกิดขึ้นในสังคมและละเลยการลงโทษต่อผู้กระทำผิด อับดุลลอฮ์ อิบน์ อุมร์ (1987 ค.ศ. : 81) ได้กล่าวว่า ผู้นำต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ประทานมาในบทบัญญัติอัลกุรอานและสิ่งที่เป็นแบบอย่างจากรَسُول ﷺ ตลอดจนการปฏิบัติของบรรดาเศาะหาบะฮ์

บทบัญญัติของอิสลามจะไม่เกิดผลหากปราศจากการนำมาปฏิบัติเช่น การลงโทษผู้กระทำความผิดจากการลักขโมย การดื่มสุรา การผิดประเวณี เป็นต้น

5. ส่งเสริมการทำความดี และห้ามปรามการทำความชั่ว

ผู้นำจะต้องส่งเสริมการทำความดีและห้ามปรามการทำความชั่ว เพราะมีผู้คนจำนวนมากไม่น้อยที่จำเป็นต้องใช้กำลังในการห้ามปราม โดยที่พวกเขาเหล่านั้นไม่ได้เกรงกลัวต่อบทลงโทษตามบทบัญญัติดังกล่าวเลย ซึ่งหากผู้นำได้ละเลยการห้ามปรามการทำความชั่วจะทำให้สิ่งชั่วร้ายเกิดขึ้นแพร่หลายในสังคม และภัยพิบัติต่างๆก็เกิดขึ้น

3.3.2. การบริหารราชการแผ่นดิน

การบริหารราชการแผ่นดินโดยการนำบทบัญญัติศาสนามาใช้เป็นหลักในการบริหารและนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นบทบัญญัติดังกล่าวต้องเป็นบทบัญญัติที่มาจากอัลลอฮ์และรซูลเท่านั้น ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

﴿٥٧﴾... الْآيَةُ... **إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ**

ความว่า “แท้จริงการชี้ขาดนั้นมิใช่สิทธิของใครอื่น นอกจากเป็นสิทธิของอัลลอฮ์เท่านั้น” (อัล-อันอาม : 57)

บทบัญญัติอิสลามเป็นกฎหมายที่สามารถนำมาใช้โดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลา สถานที่ มีความสมบูรณ์แบบดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

﴿٣﴾... الْآيَةُ... **أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا**

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว...” (อัลมาอิดะฮ์ : 3) และ อัลกุรอานที่ว่า

﴿٨٩﴾... الْآيَةُ... **وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ**

ความว่า “และเราได้ให้คัมภีร์แก่เจ้าเพื่อชี้แจงแก่ทุกสิ่งและเพื่อเป็นทางนำและเป็นความเมตตาและเป็นข่าวดีแก่บรรดามุสลิม”(อันนะหุล : 89)

หน้าที่ของผู้บริหารราชการแผ่นดินโดยการนำบทบัญญัติศาสนาที่มาจากอัลลอฮ์ที่มีความสมบูรณ์มาเป็นหลักในการบริหารเป็นกฎข้อบังคับในการดำรงชีวิต และหน้าที่ที่ได้ถูกบัญญัติไว้ในศาสนามีดังนี้

1. หน้าที่ต่อปวงชน

ผู้นำมีหน้าที่ต่อปวงชนดังนี้

1.1 ให้ความยุติธรรม

ผู้นำต้องให้ความยุติธรรมต่อประชาชนในทุกๆ ด้านดังที่ปรากฏในอัลกุรอานเช่น

﴿٩٠﴾... الْآيَةُ... **إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ**

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงใช้ให้รักษาความยุติธรรมและการทำดี...” (อันนะหฺลุ : 90) และ

وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۗ

ความว่า “เมื่อพวกเจ้าพูด ก็จงยุติธรรม และแม้ว่าเขาจะเป็นญาติที่ใกล้ชิดก็ตาม...” (อัล อันอาม : 152) และดังปรากฏในหะดีษเช่น

سبعة يظلمهم الله في ظله يوم لا ظل الا ظله الامام العادل... الحديث

ความว่า “มีเจ็ดคนที่จะอยู่ภายใต้ร่มเงาของอัลลอฮ์ ในวันซึ่งจะไม่มีร่มเงาใดๆ เว้นแต่ร่มเงาของพระองค์เท่านั้น หนึ่งในนั้นคือ ผู้นำที่มีความยุติธรรม...”¹

ความยุติธรรมของผู้นำขึ้นอยู่กับการใช้บทบัญญัติของอัลลอฮ์ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ผู้นำต้องมีความเป็นกลาง หากขาดคุณสมบัติเหล่านี้สังคมก็จะเกิดการแตกแยกและความอยุติธรรมจะเกิดขึ้นในสังคม ดังปรากฏในหะดีษว่า

انما اهلك من كان قبلكم انهم كانوا اذا سرق الشريف تركوه

واذا سرق الضعيف أقاموا عليه الحد وأيم الله لو ان فاطمة

بنت محمد سرقت لقطعت يدها

ความว่า “แท้จริงกลุ่มชนก่อนหน้านี้ได้รับความวิบัติ เนื่องจากเมื่อใดที่ผู้มีฐานะ มีเกียรติในสังคมเป็นขโมยเขาจะไม่ถูกลงโทษ แต่หากผู้ที่อ่อนแอเป็นขโมยจะถูกทำโทษทันที ขอสาบานโดยอัลลอฮ์ หากฟาฏิมะฮ์ บินติ มุฮัมมัด ขโมยฉันจะตัดมือเธออย่างแน่นอน”²

1.2. รักษาความเป็นหนึ่งเดียวในหมู่ประชาชน และหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกแยก

ผู้นำต้องสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสิ่งนี้จะไม่เกิดขึ้นนอกจากต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำเท่านั้น ดังปรากฏในอัลกุรอานดังนี้

¹ อ้างแล้วในหน้า 14

² บันทึกโดย อัลบุคอรี กิตาบ 60, บาบ 54, เล่ม 1, หน้า 716, หมายเลข 6406, 3475, 3197. มุสลิม กิตาบ 29, บาบ 2, เล่ม 3, หน้า 1315, หมายเลข 1688.

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾

ความว่า “แท้จริง นี่คือประชาชาติของพวกเขาซึ่งเป็นประชาชาติเดียวกัน และข้าเป็นพระเจ้าของพวกเขา ดังนั้นพวกเขาจงเคารพภักดีข้าเถิด” (อัลอัมบิยาอู : 92)

ผู้นำต้องรักษาความเป็นหนึ่งเดียวในหมู่ประชาชนดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ... الآية ﴿١٠٣﴾

ความว่า “และจงอย่าแตกแยกกันและจงรำลึกถึงความเมตตาของอัลลอฮ์ที่มีต่อพวกเขา” (อาละอิมรอน : 103)

ความแตกแยกจะก่อให้เกิดความอ่อนแอ ดังนั้นอัลลอฮ์จึงห้ามการแตกแยก ดังปรากฏในอัลกุรอานดังนี้

وَلَا تَنَزَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ... الآية ﴿٤٦﴾

ความว่า “และจงอย่าขัดแย้งกันจะทำให้พวกเขาย่ำแย่และทำให้ความเข้มแข็งของพวกเขาหมดไป” (อัลอันฟาล : 46)

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติอิสลามได้กำชับให้ประชาชนนั้นอยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำและให้มีความปรองดอง ห้ามมิให้มีความแตกแยกเกิดขึ้นในสังคม

1.3 บริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน

นอกเหนือจากการบริหารประเทศโดยใช้บัญญัติอิสลามแล้ว การบริหารทรัพยากรหรือการฟื้นฟูผืนแผ่นดินให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อประเทศชาติต่อประชาชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا... الآية ﴿٦١﴾

ความว่า “พระองค์ทรงบังเกิดพวกท่านจากแผ่นดิน และทรงให้พวกท่านพำนักอยู่ในมัน” (ฮูด : 61) อัลซอฮากานี (ม.ป.ป. : 2 / 507) ได้กล่าวว่ คำว่า “อิมาระฮ์” ในที่นี้หมายถึง การให้ประโยชน์จากทรัพยากรที่

อัลลอฮ์ได้ประทานมาให้คุ้มค่าด้วยการนำมาปลูกสิ่งก่อสร้างต่างๆ การเพาะปลูก เป็นต้น และอับดุลฮุฟ (1392 ฮ.ศ. : 199) กล่าวอีกว่า เป็นการให้ทรัพยากรที่มีอยู่ใต้ผืนดินแล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมให้มากที่สุด

นักฟุคฮฮาอู(นักนิติศาสตร์อิสลาม) ได้ให้ทัศนะว่า การบริหารทรัพยากรหรือการฟื้นฟูผืนแผ่นดินในประเทศนั้นเป็นฟิรฎูกิฟายะฮฺ(สิ่งที่ต้องกระทำโดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมหากคนหนึ่งคนใดละเลยจะทำให้ได้รับบาป)

3.3.3. การญิฮาด (ทำสงครามในหนทางของอัลลอฮ์)

ญิฮาด หมายถึง การที่มุสลิมได้อุทิศชีวิตและทรัพย์สินเพื่อทำสงครามในหนทางของอัลลอฮ์ ในอัลกุรอานได้กล่าวถึง การญิฮาดในอิสลาม ไว้หลายโองการเช่น

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ

(๖) الآية...

ความว่า “บรรดาผู้ที่ศรัทธานั้น พวกเขาจะทำสงครามในหนทางของอัลลอฮ์และบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธานั้น พวกเขาจะทำสงครามในทางของอ็ญญ์ – ฏอฮูต(ชั่วร้าย) (อันนิซาอู : 76)

และปรากฏในหะดีษหลายบทเช่น

سئل رسول الله عن الرجال يقاتل شجاعة ويقا تل حمية ويقا تل رياء فأبى ذلك في سبيل الله فقال من قاتل لتكون كلمة الله هي

العليا فهو في سبيل الله

ความว่า “มีผู้คนได้ถามท่านรซูล ﷺ เกี่ยวกับผู้ชายสามคนที่คนหนึ่งต่อสู้ด้วยความกล้าหาญและอีกคนหนึ่งเขาต่อสู้เพื่อปกป้องเกียรติยศ ส่วนอีกคนหนึ่งเขาต่อสู้ด้วยความโอ้อวด ผู้ใดที่ต่อสู้ในแนวทางของอัลลอฮ์ ท่านรซูล ﷺ ได้ตอบคำถามนี้ว่า ผู้ที่ต่อสู้เพื่อปกป้องและประกาศศาสนาของอัลลอฮ์เท่านั้นที่ถือว่าเป็นผู้ต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์”¹

¹บันทึกโดย มุสลิม กิตาบ 33, บาบ 42, เล่ม 3, หน้า 1513 , หมายเลข 1904. อิบน์ มาญะฮฺ กิตาบ 24, บาบ 13, เล่ม 2, หน้า 128 - 129 , หมายเลข 2783.

สาเหตุที่ต้องญิฮาดในอิสลาม

1. เพื่อกำจัดศัตรู

ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานว่า

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ ﴿١٩٠﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจงต่อสู้ในทางของอัลลอฮ์ต่อผู้ที่ทำร้ายพวกเจ้าและจงอย่ารุกราน แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงชอบบรรดาผู้รุกราน” (อัลบาคอเราะฮฺ : 190)

2. เพื่อช่วยเหลือกลุ่มมุสลิมที่อ่อนแอ ที่ถูกข่มเหงรังแกจากผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม

ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานว่า

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ
وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ
أَهْلُهَا ﴿٧٥﴾

ความว่า “มีเหตุใดเกิดขึ้นแก่พวกเจ้ากระนั้นหรือที่พวกเจ้าไม่สู้รบในทางของอ..... .. | ที่บรรดาผู้อ่อนแอไม่ว่าชายและหญิงและเด็ก ๆ ต่างกล่าวกันว่า โอ้พระเจ้าของเรา โปรดนำพวกเราออกไปจากเมืองนี้ ซึ่งชาวเมืองเป็นผู้ข่มเหงรังแก” (อันนิซาอฺ : 75)

3. เพื่อญิฮาดกับผู้ปฏิเสธอิสลามและปฏิเสธกฎหมายของอัลลอฮ์

ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ ﴿٣٩﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจงสู้รบกับพวกเขา จนกว่าจะไม่มีการปฏิเสธศรัทธาใดๆ¹ปรากฏขึ้น และการอฆาตะฮุกุทคนนั้นจะต้องเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ” (อัล อันฟาล : 39)

และอัลลอฮฺยังได้ตรัสอีกว่า

فَتَبَتُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا
الْحِزْبَ عَنِ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

ความว่า “ พวกเจ้าจงต่อสู้กับบรรดาผู้ที่ไม่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและไม่ศรัทธาในโลกหน้า และไม่งดเว้นสิ่งที่อัลลอฮฺ และรซูล ﷺ ห้ามไว้ และไม่ได้นับถือศาสนาที่ถูกต้อง อันได้แก่บรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์ จนกว่าพวกเขาจะจ่ายอัลญิซยะฮฺจากมือของพวกเขาเองในสภาพที่พวกเขาเป็นผู้ต่ำต้อย” (อัลเตาบะฮฺ : 29)

และดังปรากฏในหะดีษที่มีใจความว่า “ ท่านรซูล ﷺ ได้สั่งให้บรรดาหัวหน้านักรบทั้งหลายไปเผยแพร่และเชิญชวนพวกมุชรีกิน(ผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ)ให้เข้ารับอิสลาม แต่หากพวกเขาปฏิเสธก็จะต้องจ่ายค่าญิซยะฮฺเพื่อเป็นค่าชดเชยเนื่องจากเขาอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอิสลามและหากเขาได้ปฏิเสธ(การจ่ายญิซยะฮฺ) ก็จงต่อสู้กับเขาจนกว่าเขาจะยอมรับตามเงื่อนไขดังกล่าว”¹

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำที่ต้องพิทักษ์ปกป้องประชาชาติมุสลิมในการถูกรุกรานและข่มเหงจากบุคคลที่ไม่ใช่มุสลิม ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

ความว่า “ พวกเจ้าจงออกไปกันเถิด ทั้งผู้ที่มีสภาพ่องไวและผู้ที่มีสภาพแข็งแรง² และจงเสียสละทั้งด้วยทรัพย์สินของพวกเจ้าและชีวิตของพวกเจ้าในทางของอัลลอฮฺ นั่นแหละคือสิ่งที่ดียิ่งสำหรับพวกเจ้าหากพวกเจ้ารู้” (อัลเตาบะฮฺ : 41)

จะเห็นได้ว่ามุสลิมต้องมีความพร้อมเสมอสำหรับการญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺเมื่อใดที่ได้รับการประกาศจากผู้นำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นำในการปกป้องประเทศ

¹ การปฏิเสธศรัทธานี้เป็นความหมายหนึ่งของ(อัลฟิตนะฮฺ) และหมายถึงการกตัญหรือการสักการะเจวิด นอกจากนี้ยังหมายถึงถึงการปฏิเสธอฆาตะฮฺ(การกัฏ)ต่ออัลลอฮฺ

¹ บันทึกโดย มุสลิม กิตาบ 32, باب 2, เล่ม 3, หน้า 1357 , หมายเลข 1731.

² ทั้งผู้ที่มีมั่งมีและยากจน และทั้งผู้ที่ยังหนุ่มแน่นและผู้สูงอายุ

3.4 สิทธิและหน้าที่ของประชาชนต่ออิมาม

3.4.1 สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการรักดีและเชื่อฟังอิมาม

การรักดีและการเชื่อฟังอิมามเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งท่านอุมัรได้กล่าวว่า

لا اسلام بلا جماعة ولا جماعة بلا أمير ولا أمير بلا طاعة

“จะไม่มีอิสลามนอกจากจะต้องมีญะมาอะฮฺ(หมู่คณะ) และจะไม่มีญะมาอะฮฺ นอกจากจะต้องมีผู้นำ และจะไม่มีผู้นำนอกจากจะต้องมีการรักดีและเชื่อฟัง” (อ้างในอัब्ดุลลอฮฺ อิบน์ อุมัร, 1987 ค.ศ. : 375)¹

ผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นอิมามประชาชนต้องให้สัตยาบันโดยการยอมรับการเป็นผู้นำและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของอิมาม ดังที่ปรากฏในหะดีษว่า

من مات وليس في عنقه بيعة مات ميتة جاهلية

ความว่า “ ผู้ใดที่เสียชีวิตโดยไม่ได้ให้สัตยาบันแก่อิมาม ถือว่าบุคคลนั้นได้เสียชีวิตในสภาพญาฮิลียะฮฺ (หมู่ชนก่อนเข้ารับอิสลามที่อยู่ในสภาพที่หลงผิด)”²

การให้สัตยาบัน หมายถึง การให้สัตย์ปฏิญาณว่าจะเชื่อฟังต่ออิมามและยอมอยู่ภายใต้ ญะมาอะฮฺอิสลาม (มุสตอฟา ฮิลมีเย , 1977 ค.ศ. : 15 -16)

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นใน (อันนิซาอู : 59) ว่าประชาชนต้องเชื่อฟังอัลลอฮฺ เชื่อฟังรซูล ﷺ และเชื่อฟังผู้ปกครองในหมู่ของพวกเขา นั้น สำหรับการเชื่อฟังผู้ปกครองประชาชนต้องเคารพเชื่อฟังตราบใดที่คำสั่งเป็นสิ่งที่ชอบไม่เป็นที่ขัดต่อหลักการศาสนา ดังที่ได้ปรากฏในหะดีษข้างต้น “ไม่มีการเชื่อฟังในสิ่งที่ขัดต่อหลักการศาสนา แท้จริงการเชื่อฟังนั้นเฉพาะในสิ่งที่ดีเท่านั้น”³ และดังปรากฏในหะดีษหนึ่งว่า

من خرج عن الطاعة وفارق الجماعة ومات فميتة جاهلية ... الحديث

ความว่า “ผู้ใดที่ได้ปฏิเสธการรักดีต่ออิมามและปลีกตัวออกจากกลุ่มมุสลิมิน แท้จริงเขาผู้นั้นจะตายในสภาพของญาฮิลียะฮฺ(รูปแบบของกลุ่มชนก่อนอิสลามหรือความไม่ถูกต้อง)”⁴

¹ ดูใน คอลิด อิบน์ อะลี, 1418 ฮ.ศ. : 214

² บันทึกโดย มุสลิม กิตาบ 33, บาบ 13, เล่ม 3, หน้า 1478, หมายเลข 1851.

³ อ้างแล้วในหน้า 5

⁴ บันทึกโดย มุสลิม กิตาบ 33, บาบ 13, เล่ม 3, หน้า 1476, หมายเลข 1848. อัลบานีย์ ในซิลซิละฮฺ อัศศอฮีหะฮฺ เล่ม 2, หน้า 677, หมายเลข 983, 984

อิบ努 อบีอัสลิม อัลหะนะฟี (1418 ฮ.ศ. : 373 - 378) กล่าวว่า เมื่อใดที่ผู้นำได้สั่งใช้ให้กระทำในสิ่งที่ขัดต่อบทบัญญัติอิสลามก็จงอย่าภักดีต่อเขาผู้นั้น แต่การเชื่อฟังต่อผู้นำในสิ่งที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นแม้ว่าผู้นำจะเป็นคนชั่วร้าย เพราะการไม่เชื่อฟังต่อผู้นำเป็นสิ่งที่เลวร้ายยิ่งกว่าการกระทำความชั่วของผู้นำ ด้วยเหตุนี้การอดทนต่อผู้นำที่ชั่วร้ายนั้นเป็นการลดล้างความชั่วของเราและเป็นการเพิ่มผลบุญ แท้จริงแล้วอัลลอฮ์จะไม่ทรงลงโทษในสิ่งทีนอกเหนือจากการกระทำที่เราได้ทำได้ ฉะนั้นเราจึงต้องมีความจริงใจต่อการขอกฎโทษ การกลับเนื้อกลับตัว และพร้อมที่จะแก้ไขการกระทำให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

أَوْلَمَّا أَصَبْتُمْ مُمْصِبَةً قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ
عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ ۗ... الآية (165)

ความว่า “ และเมื่อมีภัยอันตรายหนึ่ง ประสบแก่พวกเจ้าทั้งๆที่พวกเจ้าได้ให้ประสบแก่พวกเขามาแล้วถึงสองเท่าแห่งภัยอันตรายนั้น พวกเจ้าก็ยังกล่าวว่าสิ่งนี้มาจากไหนกระนั้นหรือ จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด)ว่า มันมาจากตัวของพวกท่านเอง” (อาละอิมรอน : 165) และในอีกโองการหนึ่งกล่าวว่า

وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعَصِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (129)

ความว่า “และในทำนองนั้นแหละเราจะให้บางส่วนของผู้อธรรมทั้งหลายเป็นสหายกับอีกบางส่วนเนื่องจากสิ่งที่พวกเขาชวนชวากัน” (อัลอันอาม : 129)

อัลกุรอานวิพากษ์ว่า จงเชื่อฟังในคำสั่งใช้ของผู้นำ แม้ว่าผู้นำจะเป็นคนชั่วก็ตามและจะไม่มีการสาปแช่งต่อผู้นำ และไม่มีกฏแยกตัวออกจากการเชื่อฟังผู้นำ เพราะการเชื่อฟังต่อผู้นำก็คือการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์และเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเชื่อฟังตราบใดที่ผู้นำสั่งใช้ในสิ่งที่ดี และจงขอพรต่ออัลลอฮ์ให้ประทานความสุข ความดีงามแก่ผู้นำ(อ้างในอิบนู อบีอัสลิม อัลหะนะฟี, 1418 ฮ.ศ. : 371)

อิบนู อบีอัสลิม อัลหะนะฟี (1418 ฮ.ศ. : 367) กล่าวว่า ไม่สมควรต่อต้านผู้นำเนื่องจากจะเกิดสิ่งเลวร้ายตามมามากกว่าที่เป็นอยู่ และไม่ควรผลัดไสลสิ่งชั่วร้ายที่เล็กน้อยเพราะอาจทำให้เกิดสิ่งชั่วร้ายเพิ่มขึ้นกว่าเดิม

การเชื่อฟังอิมามจะมีขอบเขตซึ่งแตกต่างกันกับการเชื่อฟังอัลลอฮ์และรซูล ﷺ ที่ต้องเชื่อฟังโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้น และเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเชื่อฟังตราบใดที่อิมามสั่งใช้ในสิ่งที่ดี และเมื่อใดที่เกิดสิ่งชั่วร้ายเราควรเล็งอกในสิ่งที่เป็นความชั่วที่เล็กน้อยเพื่อป้องกันสิ่งที่จะเป็นอันตรายใหญ่หลวงตามมา

3.4.2. สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการถอดถอนอิมาม

บรรดานักปราชญ์มีมติเห็นพ้องกันว่าเมื่อใดที่อิมามบริหารประเทศ ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องและมีความยุติธรรม ประชาชนไม่มีสิทธิที่จะถอดถอนอิมามได้ สำหรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยนั้นประชาชนสามารถตักเตือนอิมามและอัลลอฮ์เท่านั้นที่จะให้การอภิโทษต่อผู้กระทำผิด สำหรับการใช้อิทธิพลถอดถอนอิมามประชาชน

จะทำได้ก็ต่อเมื่ออิมามได้กระทำความผิดในสิ่งที่เบ็น มุรตัด¹ การที่ประชาชนจะต้องเชื่อฟังอิมามตราบใดที่อิมามเป็นมุสลิมปฏิบัติตามคำสอนของอิสลามนั้นเป็นไปตามหลักฐานที่ปรากฏในอัลกุรอานคือ

وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا

ความว่า “และอัลลอฮ์จะไม่ทรงให้บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธามีทางใดเหนือบรรดาผู้ศรัทธาเป็นอันขาด” (อันนิซาอู : 141) และปรากฏในหะดีษว่า

عن عبادة بن الصامت قال بايعنا رسول الله على السمع

والطاعة ، في العسر واليسر ، والمنشط والمكره وعلى أثرة علينا، وعلى

ان لا ننازع الامر أهله وعلى أن نقول بالحق أينما كنا لانخاف في الله

لومة لائم . وفي الرواية الأخرى إلا أن تروا كفرا بواحا عندكم من الله

فيه برهان

จาก อุบบาดะฮฺ อิบน์ อัดศอมีต กล่าวว่า “เราได้ให้สัตยาบันกับท่านรซูล ﷺ ออการเชื่อฟังและการภักดีในยามยากลำบากและในยามสงบสุข ทั้งสิ่งที่เราพอใจและสิ่งที่เรารังเกียจ สิ่งเหล่านี้จะอยู่ในความทรงจำและจะไม่ มีข้อโต้แย้งใดๆในสิ่งที่ถูกสั่งใช้จากผู้นำตราบใดที่ได้สั่งใช้ในสิ่งดีและเราจะกล่าวด้วยความจริงจังไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม จะไม่มีความกลัวใดๆในหนทางของอัลลอฮ์แม้จะถูกใส่ร้ายจากมนุษย์ บางสายรายงานจะเพิ่มว่า เว้นแต่เรา เห็นว่าผู้นำนั้นเป็นกุฟรอย่างชัดเจนจากหลักฐานที่มาจากอัลลอฮ์”² คำว่า หลักฐานในที่นี้ อิบน์ หะญัวร์ (1982 ค.ศ. : 13 / 8) ได้อธิบายว่าเป็น อัลกุรอานและอัลหะดีษ และในอีกหะดีษหนึ่งท่านรซูล ﷺ ได้กล่าวอีกว่า

من رأى من أمير شيئا يكرهه فليصبر فإنه من

فارق الجماعة شبرا فمات فميتة جاهلية

ความว่า “ผู้ใดที่ได้เห็นการกระทำของผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ก็จงอดทนเถิด แท้จริงผู้ใดที่แยกตัวออกจากกลุ่มมุสลิมมีนเพียงคืบเดียวเขาผู้นั้นจะตายในสภาพของญายิลียะฮฺ”¹

¹ สิ้นสภาพจากการเป็นมุสลิม

² บันทึกโดย มุสลิม กิตาบ 33, บาบ 8, เล่ม 3, หน้า 1470, หมายเลข 1709.

¹ บันทึกโดย อัลบุคอรี กิตาบ 93, บาบ 4, เล่ม 1, หน้า 1497, หมายเลข 7143, 7053. มุสลิม กิตาบ 33, บาบ 13, เล่ม 3, หน้า 1477, หมายเลข 1849.

อิบน์ ตัยมียะฮฺ (1988 ค.ศ. : 27 / 179) ได้กล่าวว่า การถอดถอนอิมามที่ชั่วร้ายเป็นแนวทางของอัสลิซซุนนะฮฺ

อิบน์ บะฏอล กล่าวว่า นักปราชญ์ได้มีมติว่าจะต้องเชื่อฟังอิมามที่ไม่ดีและต้องออกภูเขาดไปพร้อมกับเขา และการเชื่อฟังนั้นดีกว่าการไม่เชื่อฟัง(ออกจากอิมาม) ซึ่งจะก่อให้เกิดการนองเลือด นอกจากอิมามได้ริดตะฮฺ (ออกจากอิสลาม) โดยชัดเจนนั้นคือเป็นกาฟิรนั่นเอง (อ้างในอิบน์ หนะญ์ร, ม.ป.ป. : 7 / 13)

สำหรับในกรณีที่อิมามเป็นคนที่ชั่วร้าย ไร้คุณธรรม ประชาชนจะมีสิทธิยกบฏหรือถอดถอนอิมามได้อย่างไร (มุฮัมหมัด อับดุลกอดีร์, 1984 ค.ศ. : 269) ได้ตอบคำถามนี้ว่า กลุ่มอะฮฺลิซซุนนะฮฺลงมติว่าประชาชนจะต้องพิจารณาให้หน้าหนักระหว่าง 2 สิ่งดังนี้

1. ประชาชนควรใช้กำลังในการก่อกบฏต่อผู้นำ
2. ประชาชนควรปล่อยความชั่วร้ายให้เกิดขึ้น และเชื่อฟังต่อผู้นำต่อไป

บรรดานักปราชญ์มุสลิมเห็นพ้องกันว่าประชาชนควรเลือกแนวทางที่จะทำให้เกิดความเลวร้ายน้อยที่สุด ดังที่(อิบน์ ตัยมียะฮฺ, 1986 ค.ศ. : 4 / 87) กล่าวว่า และเมื่อใดที่การถอดถอนผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเลวร้ายมากกว่าการให้ผู้นำที่ชั่วร้ายดำรงตำแหน่งต่อไป ก็ไม่ควรเลือกการถอดถอนซึ่งเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดผลเสียร้ายแรงกว่าที่เป็นอยู่

จากที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับการถอดถอนอิมามนั้นหมายถึง การออกจากตำแหน่ง การหมดสภาพจากการเป็นอิมาม การออกจากตำแหน่งด้วยตนเอง หรือการถอดถอนโดยประชาชน

3.4.3. สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการก่อกบฏต่ออิมาม

อิสลามไม่อนุญาตให้ประชาชนก่อการกบฏต่ออิมามแม้ว่าเขาได้กระทำความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงหรือบริหารประเทศโดยขัดกับบทบัญญัติของอิสลาม นอกจากในกรณีที่ผู้นำเป็นกาฟิร (สิ้นสภาพจากการเป็นมุสลิม) เท่านั้นที่ประชาชนมีสิทธิที่จะก่อการกบฏเพื่อขับไล่อิมามได้ ซึ่งกรณีประเทศมุสลิม

(อิบน์ หนะญ์ร, ม.ป.ป. : 13 / 123) ได้กล่าวว่า มีมติของบรรดานักปราชญ์ให้ถอดถอนอิมามที่เป็นกาฟิร

อัลกอฎีย์ อียาฎ ได้กล่าวว่า บรรดานักปราชญ์ได้มีมติว่า อิมามต้องไม่ใช่มาจากกาฟิร(ผู้ปฏิเสธคำสอนของอิสลาม) หากอิมามเป็นกาฟิรจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและคลาดเคลื่อนในบทบัญญัติอิสลามและเกิดสิ่งที่เป็นบิดอะฮฺ ประชาชนมีสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังและต้องมีการถอดถอนอิมาม(อ้างในนะวะวีย์, 1995 ค.ศ : 12 / 229)

อย่างไรก็ตามอิสลามก็ไม่สนับสนุนให้มีการนองเลือด การก่อการร้าย การก่อการจลาจล ฯลฯ โดยไม่มีเหตุผลอันควร เนื่องจากทำให้มีการบาดเจ็บล้มตาย ความวระส่ำระสายและความไม่สงบ สิ่งเหล่านี้ขัดแย้งกับอุดมการณ์และคำสอนอันบริสุทธิ์ของอิสลาม